

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Lausunto: Sateenkaariperheet ry:ltä pyydetty lausunto hallituksen esityksestä laeiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 4 ja 6 §:n muuttamisesta sekä lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta (HE 111/2012 vp).

Sateenkaariperheet ry kiittää mahdollisuudesta lausua lakiuudistuksesta, jossa käsitellään isyysvapaan pidentämistä ja sen pitämisen ehtoihin ehdotettuja muutoksia.

Sateenkaariperheiden näkökulmasta lakiesityksen tarkoitus on sinänsä tervetullut, mutta se ei valitettavasti korjaa niitä ongelmia, joita sateenkaariperheiden kohdalla perhevapaisiin ja niiden sääntelyyn liittyy. Olisi tarpeellista, että **perhevapaajärjestelmä uudistettaisiin kokonaisuudessaan lasten edun ja keskinäisen yhdenvertaisuuden näkökulmista**. Toistaiseksi perhevapaajärjestelmää on kehitetty liikaa aikuisten (työmarkkina-)aseman pohjalta.

Sateenkaariperheiden kannalta erityinen tilanne, jota esityksessä ei huomioida, on kysymys siitä, mitä isyysvapaa-oikeudelle tapahtuu, jos isyysvapaaseen oikeutettu vanhempi jää äitiyslomalle ennen kuin on ehtinyt pitää isyysvapaat loppuun puolisonsa synnyttämän lapsen osalta. Tällaisia tilanteita voi syntyä sellaisissa naisparien perheissä, joissa toinen synnyttää ensimmäisen ja toinen toisen lapsen. Niiden perheiden osalta, joissa synnyttäjät pysyy samana kahden lapsen osalta, isyysrahaa voi nostaa aiemmin syntyneen lapsen osalta myös silloin kun toinen osapuoli on vanhempainvapaalla myöhemmin syntyneen lapsen kanssa. Synnyttäjän vaihtuessa tämä oikeus ei päde, koska henkilö ei voi samanaikaisesti olla sekä vanhempainvapaalla ensimmäisestä lapsestaan että isyysvapaalla toisesta lapsestaan. **Isyysrahan on oltava aidosti lapsikohtainen siten, että sitä voi erityistapauksessa hakea myös yli 2-vuotiaan lapsen osalta, jos henkilö on pitänyt muita vanhempainvapaita ennen tätä.**

Rekisteröidyssä parisuhteessa elävien henkilöiden tilanne rinnastetaan tämänkin uudistuksen jälkeen yhä ottovanhemmiksi tulevien tilanteeseen, vaikka oikeampi rinnastuskohde olisi avioliittoon tai avoliittoon syntyvä lapsi. Tämän vuoksi rekisteröidyssä parisuhteessa elävällä on lain mukaan oikeus isyysvapaaseen vasta siinä yhteydessä kun hän ottaa puolisonsa juridisen lapsen ottolapsekseen, ei lapsen syntymän yhteydessä. Vaikka laki mahdollistaa isyysvapaan pitämisen synnytyksen yhteydessä, se ei velvoita työnantajaa antamaan sateenkaariperheessä elävälle isyysvapaata silloin, vaan vasta adoptiopäätöksen yhteydessä, mikä voi tarkoittaa noin 2-6kk viivettä. Vertailun vuoksi avoliitossa äidin kanssa lapsen isä on oikeutettu isyysvapaaseen heti lapsen syntyessä, ei vasta isyyden tunnustamisen jälkeen.

Rekisteröidyssä parisuhteessa elävien ja samaa sukupuolta olevien avoparien lapset tulee rinnastaa perhevapaita säänneltäessä heteroseksuaalisiin avio- tai avoliittoihin syntyviin lapsiin, ei ottolapsiin.

Lainsäädäntö sitoo edelleen isyysrahan siihen, että sitä nostavan henkilön on asuttava lapsen äidin kanssa. Tämä on ongelmallinen tilanne sekä etävanhempien osalta, joiden vanhemmuuden syntymistä nimenomaan pitäisi tukea jo heti lapsen elämän alkuvaiheessa, että niiden sateenkaari- ja muiden

perheiden osalta, joissa lapsi asuu alusta alkaen isänsä kanssa ilman, että äiti asuu samassa taloudessa. Niillä isillä ja miespareilla, jotka hoitavat lastaan alusta asti itse ilman äitiä, ei nykytilanteessa ole oikeutta isyysvapaisiin eikä isyysrahaan. Heillä ei myöskään ole oikeutta äitiysrahaan, mikä tarkoittaa, että lapsen ensimmäisten elinkuukausien aikana nämä perheet eivät ole minkään vanhempainrahaetuuden piirissä.

Oikeus isyysvapaaseen ja tietyissä tilanteissa myös äitiysvapaaseen tulee ulottaa myös vanhempiin, jotka eivät asu lapsen äidin kanssa – sekä etävanhempiin että niihin lastaan alusta asti vanhemmoiviin isiin, jotka eivät asu lapsen äidin kanssa.

Tässäkin esityksessä isyysvapaa on rajoitettu yhteen vanhempaan. Sateenkaariperheissä toteutuu kuitenkin usein tilanne, jossa lapsella on synnyttäneen äidin lisäksi kaksi tai kolme muuta vanhempaa. **Jokaisella lapsen elämässä synnyttäneen äidin lisäksi läsnä olevalla vanhemmalla tulisi olla oikeus isyysvapaaseen tai sitä vastaavaan vapaaseen.**

Lakiesityksessä todetaan (s.10.), että hallitusohjelman mukaisesti on tarkoitus erikseen parantaa adoptioperheiden, monikkoperheiden, yksinhuoltajaperheiden ja muiden erityistilanteessa olevien perheiden yhdenvertaisuutta. **Tässä uudistuksessa on ehdottomasti huomioitava myös sateenkaariperheiden näkökulma.**

Kaiken kaikkiaan on ongelmallista, että perhelainsäädännön uudistuksia toteutetaan pienin yksittäisin askelin. Tällöin on aina helppo perustella, miksi juuri kyseisen uudistuksen kohdalla ei tarvitse huomioida perheiden yhdenvertaisuutta.

Perhevapaalainsäädäntö tulisi kokonaisuudessaan uudistaa vastaamaan perheiden moninaisuuden ja erilaisten perhetilanteiden tarpeisiin. Tämän uudistuksen lähtökohdaksi tulisi ottaa lapsen etu ja eri perheiden lasten välinen yhdenvertaisuus.

Kunnioitavasti,

Emmi Pihlajaniemi
Puheenjohtaja
040 5621 767

Juha Jämsä
Toiminnanjohtaja
044 997 1956

Anna Moring
Koulutussuunnittelija
050 410 6772

Sateenkaariperheet ry